

Resfeber – en släktsjukdom

Detta är en nästan sann släkthistoria. Alla händelser som beskrivs i de fyra berättelserna har verkligen hänt. Alla platser och människor är verkliga och har sina riktiga namn. Det kan vara något osäkert om människornas tankar och funderingar är helt sanna, men möjligheten finns. Ramberättelsen med Amanda och hennes far hade ännu inte inträffat när den skrevs julen 2010.

Tyvänn blev berättelsen aldrig utskriven så det blev inget samtal mellan Amanda och hennes far. Men om berättelsen hade tryckts så hade samtalet sannolikt blivit exakt som i berättelsen. Därmed kan vi utgå från att även ramberättelsen är sann.

De fyra berättelserna handlar om olika förfäder till Amanda:

- 1. Lars var hennes farfars farmors farmors far*
- 2. Gustafva var hennes farfars farfars mormor*
- 3. Eduard var hennes farfars farfars far*
- 4. Thony var hennes farfars farfar*

*Bengt Allgurén
farfar*

- Du pappa, varför är vi ute och reser så fort ni är lediga?

Medan Johan satt och funderade på om det verkligen var så och vad han i så fall skulle svara, så kom Amanda med ett eget svar på sin egna fråga:

- Det är säkert någon ärtlig åkomma i slakten Allgurén. Farfar och farmor kunde inte vara med på barndopet hos Viktor för att dom var i Spanien. Farfars bror talade hela tiden om sina resor till Tibet och Indien. Din kusin Olivia kunde vara med på dopet för att hon råkade vara hemma ett par veckor på väg mellan Kanada och Australien.

- Dessutom, fortsatte Amanda, åkte din syster runt i Kina och Thailand i ett halvår innan hon fick barn.

Johan fortsatte att fundera men svarade till slut:

- Jag tror nästan att du har rätt. Jag har fått några berättelser från din farfar som jag bara har läst lite slarvigt. Han skriver ju så mycket som man måste kommentera men man orkar ju inte läsa allt. Men jag skall titta i datorn för ett se om det finns något intressant.

- Bra, då kan du berätta de där sagorna för mig i kväll så att jag kan somna.

Resfeber – en släktsjukdom

Berättelse 1

Rötfeber blir resfeber

Det var försommar 1857. Lars satt på sin favoritkulle ovanför Gamla Köpstad söder om Varberg och tittade ut över Västerhavet. Ibland kunde han se båtarna passera långt där ute. Om de gick åt norr var de antagligen på väg till fjärran länder. Om de gick söderut var de på väg hem efter en lyckad färd. Han visste att det var fler båtar som seglade norrut för alla kom ju inte tillbaka. Det var farligt att vara ute och segla. Ändå kände han en önskan att vara ombord på något av de skepp som passerade. Men nu var han 71 år och alldeles för gammal för sådana strapatser.

Han tänkte på hur hans liv varit. Hur annorlunda det blivit mot hur han hade föreställt sig det när han i 15-årsåldern hjälpte till på sin fars gård. Då hade redan några av syskonen flyttat till andra gårdar. Liksom tidigare generationer arbetade alla med jorden. Det gällde att samla på sig tillräckligt stora skördar så att människor och djur kunde överleva till nästa sommar. Men hans äldre bror Börje hade gift sig med den trevliga gästgivar-dottern i Tvååker så han hade blivit gästgivare vid sidan om bondelivet. Lars var nog lite svartsjuk för Beata var både fager och rolig och hade dessutom rika föräldrar.

De hade som mest varit sammanlagt 8 syskon efter att ena tvillingsystern Anna dött i vattkoppor. Men gården var tillräckligt stor för att föda alla. Föräldrarna hade åborätt till flera gårdar och hade planerat för hur alla söner skulle få sin del av gårdarna. De äldsta skulle ta hand om den gamla gården i Pixsjö medan Lars skulle ta över Lars Persgården som fadern brukade. Allt hade gått enligt planerna och Lars hade sett fram mot att bli sin egen. Han kom ihåg känslan när han fyllde 20 år. Allt kändes bra. Han kände att han hörde ihop med jorden. Här skulle han trivas. Det gällde bara att hitta en trevlig och arbetsam fru

Trots att det var så länge sedan ryste han fortfarande när han tänkte på vad som hände den sommaren. Han kunde fortfarande känna den otäcka stanken av rötfeber. Det började med att hans 31-åriga bror, som också hette Lars, dog i rötfeber. Dagen efteråt dog även hans fru och de tre barnen och gården blev utan vård. Då ställde två av Lars hemmavarande syskon, 23-åriga Sven och 17 åriga Lena, upp. Men de dog inom en månad. Övriga gick i skräck för att drabbas. Men det verkade som de skulle klara sig.

Då fick hans 29-åriga bror Börje samma sjukdom trots att han inte längre bodde på samma gård. Han bodde ju borta på gästgiveriet och hade redan 4 barn. När han dog bara en månad senare än sina syskon måste den pensionerade svärfadern återgå till att vara gästgivare. Han och hans dotter höll igång i något år men sedan måste Lars flytta till gästgiveriet och hjälpa till. Det var nog det bästa jag gjort i livet, tänkte Lars så här på ålderns höst.

Lars trivdes med arbetet och gästerna på gästgiveriet. Han och änkan kom bra överens så de tyckte att det var praktiskt att gifta sig, speciellt eftersom hon väntade barn. Han behöll åbo-rätten till Lars Persgården men lät andra bruka den. Sedan följde de roligaste åren i livet. Lars och Beata fick fyra barn så tillsammans med de fyra som hade brodern till far blev det livfullt i gästgiveriet. Han och Beata diskuterade någon gång om barnen var halvsyskon eller dubbelkusiner men det spelade ingen roll för alla var deras barn.

Resfeber – en släktsjukdom

Det var under de här åren som Lars upptäckte en ny sida hos sig själv. Han ansåg det inte längre nödvändigt att gå och påta i jorden. Han blev så fascinerad av alla historier han fick höra från sina gäster att han helst skulle vilja ut och resa. Men det fanns inte tid för det och dessutom ville Beata göra precis tvärtom. Hon hade arbetat på gästgiveriet sedan hon var liten och såg fram mot att istället bara vara bondmora på egen gård. Även Lars tvingades hålla med om att det kanske var lite för jobbigt att driva gästgiveriet. Så när Beatas äldste son blev tillräckligt gammal fick han överta verksamheten medan Lars och Beata flyttade till sin gård. Det hindrade inte Lars från att ofta besöka gästgiveriet för att höra fler spännande berättelser från gästerna.

Beata fick vara bondmora i 15 år. Hon dog 1843, 61 år gammal. Då var Lars bara 57 år. Han hade då allvarligt funderat på att överlåta gården och resa till Göteborg för att själv få se lite av allt det som han hade hört berättas om. Men till slut kände han att han kanske var lite för gammal för sådant. Dessutom hade han precis hört historien om skepparkaptenen som hade överlevt det mesta på sjön men som frös ihjäl i en hästdiligens utanför Jönköping när han var på väg hem till Kalmar för att fira jul med familjen.

Han fortsatte att bruka sin gård. Men när han fick chansen att gifta sig med en 20 år yngre änka nere från kusten så slog han till. Han överlät gården på en av sönerna och flyttade till den här gården. Här kunde han blicka ut över havet och känna sig som en del av den stora världen. Nu satt han här och tänkte att det egentligen var den där otäcka rötfebern som hade gjort att hans liv hade tagit ett nytt spår och att han hade fått andra erfarenheter än att bara vara bonde. Han hade fått träffa sin vilda fru och han hade fått några vilda barn. Han undrade om något av hans barn eller barnbarn skulle söka sig ut på vägarna eller haven.

När hans äldsta dotter Börtha blev vuxen kändes det som om hon hade fått lite av hans egen oro i kroppen. Men hon strulade till det och fick barn med en slarver. Sedan hade Lars sett till att hon gifte sig med en stabil bonde från granngården så nu satt hon som bondmora på Anders Börsgården. Hon hade en snäll man och flera söner. Hon hade missat chansen att ge sig ut i världen. Kanske skulle hennes barn eller barnbarn resa runt i världen och bli en sådan som besökte gästgiverierna?

Gästgiveri, förklarade Johan, var ett ställe där man kunde äta och sova och dessutom byta hästar. Det var ungefär som senare tiders motell.

- Du pappa, stängde inte gästgiveriet när ägaren fick rötfeber? Det måste ju ha varit jättefarligt att få en sådan smittsam sjukdom när man går på restaurang. Känner du någon som haft rötfeber.

- Nej, det är många av de gamla sjukdomarna som har försvunnit nu när vi fått penicillin. Men harpest eller fläcktyfus är några av de sjukdomar som man förr kallade för rötfeber. Och förr fanns det knappast några hälsovårdsmyndigheter som stängde hälsovådliga ställen. Idag skulle personalen blivit isolerad i flera veckor.

- Jag ser här, fortsatte Johan, att Lars blev nästan 85 år och att Börthas barnbarn var farfars farmor Hilda. Hon lämnade sin födelsegård och flyttade till Göteborg. Men det är en helt annan historia.

Resfeber – en släktsjukdom

Berättelse 2

Friarbreven

Hösten 1888 satt de tre systrarna Carlström och kurade skymning i den lilla hemtrevliga torparstugan Grönalund vid Kalmarsund. De hade blivit lite till åren. Storasyster Gustafva var 73 år, mellansystemen Christina var 65 medan lillasyster Josefina bara var 62 år. De kallade varandra aldrig för de riktiga namnen utan det blev Stava, Tina och Fina. De hade haft sina liv med man och barn och tyckte om att träffas och berätta om gamla tider. Det mesta som de berättade var sanning men ibland kunde det kanske komma någon liten överdrift eller förbättring av historien.

- Har det hänt något nytt med något av alla dina barn och barnbarn, Stava?

- Ja, dom är så många så alltid händer det något. Ni vet ju att Thildas Ljungquist gick och dog förra sommaren. Det kom lite oväntat och Thilda var alldeles uppriven. De hade ju dessutom lovat att ta hand om Minnas Thony när han skulle komma från Brasilien. Nu har Thony kommit. Thilda var och mötte honom, det var en mager och rädd liten människa. Han är väl 7 år nu. Thilda hade ordnat så han fick bo hos Ljungquists efterträdare som kyrkoherde i Kastlösa. Dom heter Medelius och har dessbättre en gosse i samma ålder som Thony. Minna kan inte ha det så lätt eftersom hon är tvungen att skicka hem barnen. Hoppas att hon förstår sitt eget bästa och kommer hem själv till Sverige snart. Det kan inte vara lätt att umgås med de svarta vildarna i Brasilien. Den stackars Thony hade ju en svart amma, det var kanske därför han såg så ämlig ut.

- Jag har inte sagt det förut men nu skall ni få reda på att Minna fick ett friarbrev från Eduard i Brasilien. Tänk att hon var så lättledd. Åka dit på vinst och förlust och gifta sig med en man som hon inte sett på säkert tio år. Det kanske berodde på att han skickade med ett så tjustigt fotografi. Minna har alltid varit så äventyrslysten och ända sedan hon var liten har hon pratat om att resa. Men nu får hon lida för sitt lättssinne. 6 barn har hon fått därute och bara ett, Lilian, har hon kvar. Tre dog direkt och sedan lämnade hon kvar Violet förra gången de var i Sverige. Och nu kommer Thony alldeles ensam.

- Tänk att vår far också friade per brev. Han var ute på långsegling när mor fick brevet. Han ville gifta sig omgående när han kom hem nästa gång. Det gick ju väldigt bra för dom. Kanske lite för bra. Det tog ett par månader innan alla papper och kungörelser var klara så du kom redan 7 månader efter bröllopet Stava!

- Det var väl inte mitt fel! Men mor och far passade verkligen bra ihop. Visserligen hade far resfeber och var ute nästan jämt med sitt fartyg. Det var tur att han skyddades av Svarta Frun när han var ute och seglade, för det finns så många skepparänkor i Kalmar. Det var också roligt när vi barn fick följa med ut men det kan inte ha varit lätt för mor. Det var synd att han dog alldeles för tidigt. Kom ni ihåg hur uppriven mor Britta var när budet kom att far förfrusit båda benen och dött på Juldagen i Jönköping. Svarta Frun kunde tydligen inte skydda honom på land. Sedan dess har vi inte kunnat fira någon riktig jul. Nästan 50 år har vi gått och tigit oss igenom julen – det var väl 1842 som far dog.

- Ja, far hade svårt att slå sig till ro. Jag tror att han hade det från sin mormor. Tänk att hon kunde lämna Anna, sitt enda barn, direkt efter Annas bröllop. Bara för att åka till någon okänd vän i Tyskland.

Resfeber – en släktsjukdom

- Alla känner vi ju till släktens mest berättade händelse. Vår fars mormor, grevinnan Götherhjelm, måste ha varit ganska vidlyftig. Vi är väl överens om att hennes så kallade fosterdotter i själva verket var hennes egen dotter med Kung Adolf Fredrik och att hon var tvungen att försvinna från Stockholm för att uppfostra barnet på Öland. Så snart hennes dotter blev giftasvuxen så rymde alltså grevinnan från sitt gods på Öland. Hon hade antagligen känt det som ett fängelse i alla år. Hon hade nog mycket äventyrlusta inom sig. Dessutom kanske hon också hade fått ett friarbrev!

- Alla mina barn verkar ha fått med sig den där äventyrlustan, suckade Stava. Alla mina döttrar utom Lydia och Nanny har flyttat långt härifrån och min älskade Viktor dog ju i New York när han var ute på sin första långsegling som sjöofficer.

- Det måste komma från dig, inflikade Tina. För din man hade ju förstånd att lämna sjölivet i tid och slå sig ner på landbacken. Min man däremot försvann ju bara någonstans vid Köpenhamn för att aldrig mer höras av.

- - - - -
-

- Det står här i farfars papper att ett barnbarn till någon av de här systrarna på 1930-talet gav ut en bok som hette Svarta Frun. Hon hade suttit i den lilla torparstugan och lyssnat på alla gamla släktskrönor och tyckte att de skulle bevaras i tryck. Det var ju innan det fanns TV så man hade gott om tid att berätta historier för varandra i mörkret.

- Du pappa, var det verkligen en kung som var pappa till den där Anna. I så fall kan jag kalla mig prinsessa.

- Ja, det är klart att vi skall tro att vi har kungligt blod i oss. Men se till att ni inte hamnar i skvallerpalterna.

- Jag skall fråga mormor och hennes systrar om de också har några släktskrönor att berätta från sina hemtrakter. Dom kanske också går omkring med något kungligt blod. Då blir jag dubbelprinsessa!

Berättelse 3 Globetrottern

Eduard satt och sorterade sina papper i bostaden i Växjö. Det var november 1897 och han hade nyligen kommit hem från en resa till Colombia. Han hade skrivit sin rapport till uppdragsgivarna i London och nu tänkte han skriva en intressant berättelse för den lokala tidningen. Han hade efter sin hemkomst till Sverige läst ett par böcker av den där Sven Hedin som hade rest i Persien och lite längre bort. Hans böcker hade snabbt blivit populära i Sverige. Men Eduard ansåg att hans egna resor i Sydamerika och Afrika var minst lika intressanta. De var dessutom meningsfulla eftersom han utforskade möjligheter för europeiska företag att göra lönsamma investeringar i dessa länder. Sven Hedin hade inget annat mål med sina resor än att imponera på omgivningen.

Resfeber – en släktsjukdom

Nu skulle Eduard skriva om sina upplevelser när han provade ut en ny gulddammsugare på några floder i Colombia. Han hade visat på enorma möjligheter att med dammsugaren kunde imitera indianernas urgamla sätt att plocka upp guld från flodbotten. Han hade fått aktier i företaget och såg fram mot att samla på sig tillräckligt med pengar för att framöver kunna göra egna expeditioner enligt egna idéer och med egna pengar.

När han kom hem från Moçambique för några år sedan skrev han en berättelse om alla de svarta infödingar som han stött på och blivit vän med. Han ansåg att den berättelsen var minst lika spännande som Sven Hedins men Eduard hade ju inte haft råd att ge ut någon bok.

Hans liv hade verkligen varit spännande. Han tyckte att han hade fått uppleva mer än någon annan svensk. Han hade seglat till många spännande hamnar i Kina. Han hade tillbringat flera år i Brasiliens urskogar. Han hade byggt järnvägar i Brasilien och Argentina. Hans berättelser skulle räcka till många böcker. Han hade sparat en massa anteckningar så det skulle inte bli så svårt att skriva böckerna. Nu skulle han dessutom få lite pengar efter resan till Colombia så han fick råd att ge ut böckerna. Han skulle bli lika berömd som Sven Hedin.

Tyvärr var det ett slitsamt liv han hade bakom sig. Men han var ju bara 50 år och skulle kunna hålla på länge till. Han kände sig just i kväll lite matt men det var den där förbaskade malarian som tog på krafterna.

Tyvärr hade han inte tjänat så mycket pengar som han hade hoppats. Men han hade haft råd att betala in avgifterna för en bra pension åt sig själv och familjen. Och nu kunde han hoppas att resan till Colombia skulle förbättra situationen ordentligt. Då skulle Minna och barnen kunna få en bättre bostad här i Sverige. Själv tänkte han bara bo i Sverige när han skrev sina böcker och mellan sina kommande långresor.

Nästa dag hittade man Eduard död. Hjärtat hade plötsligt kollapsat. När änkan Minna försökte omsätta aktierna i pengar påstod företaget att eftersom verksamheten ännu inte kommit igång så fanns det inget värde i aktierna. De ville istället ha tillbaka lite av de pengar som de förskottat till Eduard.

- - - - -

-

- Är detta verkligen sant, pappa?

- Ja, det mesta av Eduards berättelser är faktiskt sanna. De är ganska intressanta, men kanske lite tunga att läsa som alla skrifter från den tiden. Jag tror inte att han skulle blivit lika berömd som Sven Hedin. Men i så fall hade kanske han också blivit adlad och du skulle blivit en adlig prinsessa.

- Då skulle vi tvingats heta von Allgurén eller något lika krångligt. Det hade inte varit kul.

Resfeber – en släktsjukdom

Berättelse 4

Flanören

Det var några dagar före jul 1930. Thony gick sakta längs Kungsgatan i Göteborg. Han hade varit och hälsat på sin dotter Warina som bodde i en liten lägenhet i närheten. Han förstod inte varför Hilda hade blivit så upprörd och kastat ut henne. Det fanns väl värre saker än att ge sig i lag med en gift karl. Warina hade varit bedrövad men fortfarande i upprorsstämning. Men Thony tyckte inte om hennes hosta. Den lät inte alls bra.

Thony tänkte på när han och Hilda var nya i Göteborg och de upptäckte att Hilda var med barn. Då hade Hilda inte velat gifta sig med en gång. Så här i efterhand tänkte Thony att Hilda kanske hade planerat att lämna bort Paul för att inte bli bunden av man och barn resten av livet. Hon kanske hade planerat att ta arbete på något fartyg till fjärran länder. Men när Paul föddes tog modersinstinkten överhand och Hilda inriktade sig på ett framtida familjeliv. Hennes ilska mot Warina bottnade kanske i att hon var besviken på att flickan var på väg att fastna på samma sätt som sin mor.

När Hilda och han träffades i Göteborg var Hilda speciellt intresserad av att Thony var född i Brasilien. Hon ville ofta att han skulle berätta om tiden där borta. Men han hade ju bara varit där som barn så det var inte mycket att berätta. Men Hilda verkade intresserad av att komma ut på resor. Som väl var hade de inte haft råd att göra något sådant.

Han hade inte berättat för Hilda eller någon annan om hur illa han tyckte om sin far. Han hade som liten skickats bort från sina föräldrar ensam på en båt till det kalla Sverige där han inte kände någon. Då bestämde han att det skulle bli hans sista båtresa. Han hade som 7-åring tvingats bo hos kyrkohedern i Kastlösa och fick sedan inte se sina föräldrar förrän han var 11 år. Han hade fått nog av sådant med en pappa som aldrig kunde stanna mer än några månader de sällsynta tillfällen han var i Sverige. Hans mor hade nästan varit likadan. De passade nog ihop. Men resor var inget för mig, tänkte Thony.

När hans mor dog för några år sedan hade han rest ända ner till Ängelholm. Det var ett av de sällsynta tillfällen då han träffade sina systrar Lilian och Violet. Där hade de också gått igenom sådant som mamma och pappa samlat på sig från utlandsresorna. Men det mesta fick Lilian behålla. Han var nöjd bara han fick komma hem till Göteborg igen. Men han hade dessutom fått se sin fars gamla testamente. Där stod det att hans mor skulle förlora sin pension om hon gifte om sig eller om hon lät Thony bo hos henne. Han hade ofta undrat över varför hans far skrev detta testamente. Hade hans mor någon smittsam sjukdom? Eller var hans far rädd att hon skulle berätta olämpliga saker för honom? Han hade aldrig fått någon klarhet. Men han hade bestämt sig för att aldrig, aldrig bli som sin far. Inte resa ut i världen, inte bli ingenjör och inte bo i Kalmar.

Hilda hade naturligtvis berättat om sin barndom som bonddotter i Tvååker. Hon verkade inte tycka att det livet varit så roligt så hon hade åkt till Göteborg så fort hon blev tillräckligt vuxen. Men hon åkte gärna tillbaka till Tvååker för att träffa sin pappa och de 8 syskonen.

Resfeber – en släktsjukdom

Nu hade de bott över 30 år i Göteborg. Han var lika gammal som hans far var när han dog. Han hade fått sju välartade barn och trivdes här. Barnen hade börjat dra in pengar till hushållet och de hade äntligen fått det lite bättre. Hans känslor mot fadern hade mildrats något. Så här i efterhand ångrade han faktiskt att han inte blivit ingenjör. Han var väldigt intresserad av maskiner och mekaniska uppfinningar. Nu var han på väg för att titta på juls skyltningen hos Bröderna Andersson med en massa rörliga figurer. Det var det bästa skyltfönstret i Göteborg. Men det var många andra som hade tänkt sig samma sak. Det var packat med folk framför fönstret. Han skulle ta med sig Thomas hit tidigt i morgon. Det skulle passa perfekt för en teknikintresserad 9-åring. Thomas skulle nog bli ingenjör.

Hans son John skulle också ha passat som ingenjör. Men han var mer intresserad av språk. Thony kunde inte förstå varför John i många år hade studerat ryska. Det var nästan så att man kunde tro att han var kommunist. Dessutom reste John så ofta han kunde. När han hade semester cyklade han iväg någonstans. Han hade till och med cyklat till Köpenhamn. Nu senast hade han åkt tåg till Barcelona och vidare med båt till Mallorca. Det verkade inte klokt att lägga ner tid och pengar på sådant. John hade dessutom skrivit en reseberättelse om sin resa till Mallorca som Thony varit tvungen att läsa. Men Hilda hade varit väldigt intresserad.

Thony flanerade långsamt mot sin lägenhet på Kastellgatan. De hade flyttat dit tidigare i år och han hade ännu inte lärt sig omgivningen. Det fanns många byggplatser i närheten där man kunde se intressanta maskiner och se hur husen sakta växte upp. Hur kunde man vara intresserad av att resa långt bort när det fanns så mycket att se här hemma?

- - - - -

- Är det verkligen sant att de skickade iväg Thony ensam? Kan man göra så mot sitt barn? Du har väl inte skrivit något testamente pappa?

- Ja, tyvärr var det så det gick till. Och jag har absolut inte skrivit något testamente där jag hindrar mina barn från att bo hos sin mamma.

- Du pappa, har du märkt en sak. Vi började prata om att du och alla dina släktingar var tokiga på att resa och att dom hade resfeber. Men det är ju inte den enda sjukdomen dom har. Märkte du att alla dessutom lider av skrivklåda?

- Det har du rätt i. Men jag är ju inte sådan!

- Du kanske inte skriver. Men du måste alltid filma eller fotografera. Du köper dyra kameror och en massa bilder. Jag tror att det är en annan sorts skrivklåda.

- Kanske det.

- Tänk om jag också blir sådan! Tror du att jag blir en sådan där reporter som åker runt världen och filmar och skriver böcker och reportage?

- Kanske det.